Дорога

1942

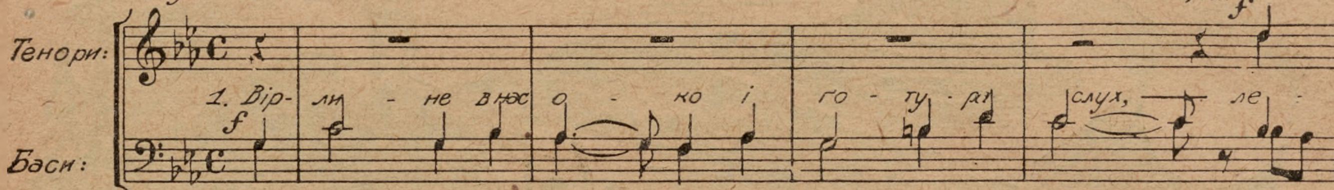
Ч. 6. ЧЕРВЕНЬ Р. V.

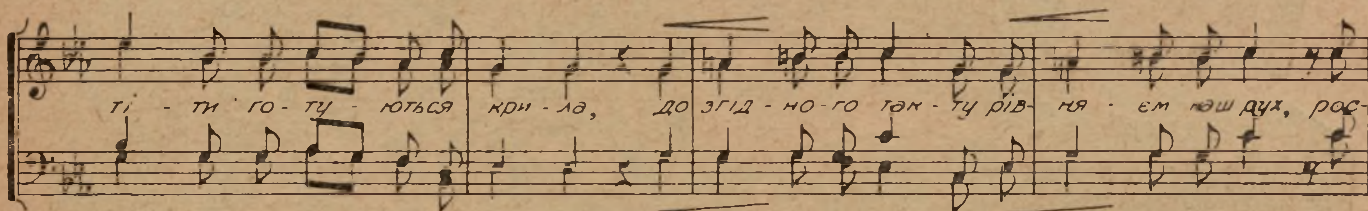

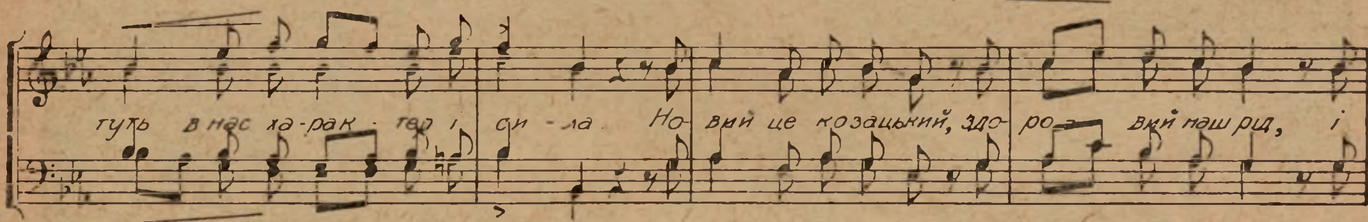
Пісня з друзями

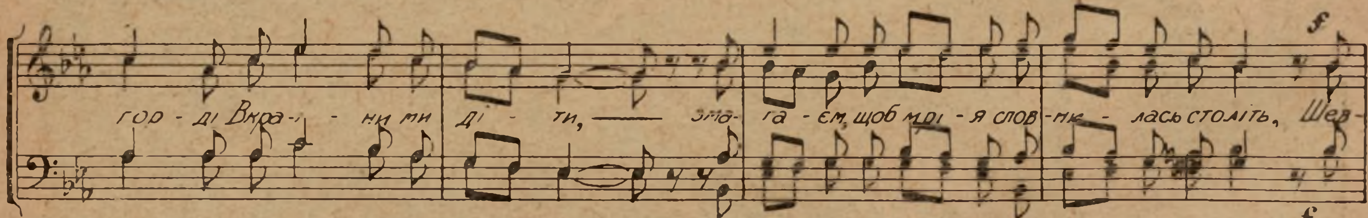
Слова: Дрота.
Музика: Я. Ярославенка.
IV. 1942.

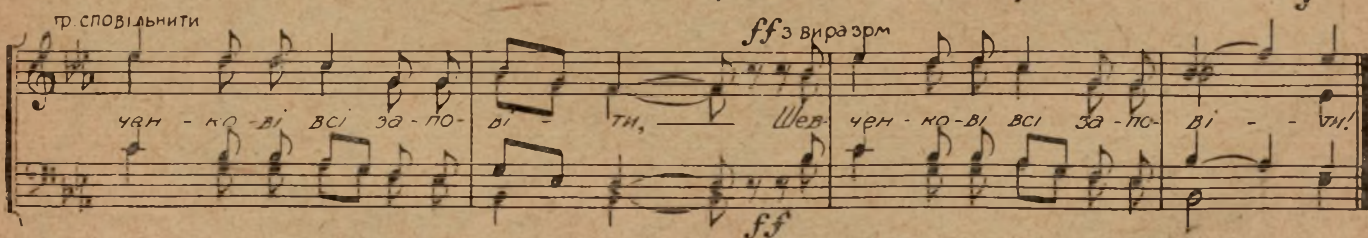
Рухливо з запалом.

Вірлине в нас око і ґотура слух,
Летіти готуються крила,
До згідного такту рівняєм наш рух,
Ростуть в нас характер і сила.

Новий це, козацький, здоровий наш рід,
І горді Вкраїни ми діти,
Прямуєм, щоб мрія сповнилась століть:
Шевченкові всі заповіти.

Передовий

Хотіли б ми бачити їх, тих »передових«, на ділі такими, як собі їх уявляємо і яких нам для справжнього ведення молоді потрібно. Зайве нам те, що кожний віком понад 18 років, якого до співпраці притягнемо, вже відразу вважає себе, а то й називає »передовим«. Це нічого нам не дає, що хтось там, хоч і нічого ще путнього для уладу не зробив, а вже хоче мати титул і значення. Не зле воно і не добре, а так просто — знана собі людська річ. Але нам треба справжніх »передових«, що вміли б бути провідниками і вказували б молоді куди йти, щоб нації була з цього користь.

А такий »передовий« це — не титул, не назва, лиш людина, в нашому розумінні — зразкова. Приблизно ось як: стрункий леґінь з простим хребтом, гармонійно-сильної будови тіла, з ясним погідним обличчям, інтеліґентним виразом, бистрим поглядом очей — оце перше враження. А далі знання: добре знання всього того, чого в його віці вимагаємо. Щоб це, борони Боже, не був якийсь пересічний неук, що через школу не перейшов, а переліз. Треба знати принайменше одну світову мову. Знати рідні справи: мову, історію, ґеографію, народний побут і т. д. Начитаність повинна бути розумна, ідейна. Мати інтеліґентний світогляд, а не тупу заскорузлість і сліпу віру в чужі непродумані думки. Молодечий ідеалізм, оснований на добрій лектурі. Сприймати красу творів мистецтва. Мати ручну справність і розуміння праці рук. Вміти добре оповідати, промовляти, переконувати. Бути духово рухливим, мати охоту оформлювати світ за своїми думками — розумно, пляново, самовпевнено.

В ділянці чуття ставити на перше місце шляхетний патріотизм, що повністю довіряє власним силам нації. З захопленим завзяттям організувати сили нації, щоб виявити її вартість. Він — ворог рабства. Він — що жертвує все своє зусилля, щоб обминути власні приниження, а передовсім — своєї нації. Впертий працівник у своїй фаховій ділянці з думкою дати нації опору для почуття самовпевности.

Вкінці ж гарячий і сумлінний інформатор і помічник молоді у змаганні творити собою здорове ядро нації, майбутніх громадян поки недійсної, то нехай уявленої, духової національної держави.

Це наш »передовий«. Бо »передовий« це не може бути ні фізичний каліка, ні духовий пігмей. Це не може бути згорблений, охлялий, все невдоволено скривлений, з передчасно поморщеним чолом, млявим, безвиразним, наляканим поглядом очей — пережитий, зневірений, молодий дід. »Передовий« це не якась тупа, неінтеліґентна людина, яку ніщо не цікавить, яка ні до чого неохоча, яка про ніщо ніколи самостійно не думала і нічого придатного якслід не знає. Це ж і не є людина, якій життя нації — байдужа справа; яка не відчуває навіть сорому, коли цій нації не щастить, бо, мовляв, ми і так ніколи нічого не мали і мати не будемо. Передовий це не та людина, що їй осоружне кожне діло, що коштує праці.

Передових, справжніх передових, зараз нам таких треба, як ті, що колись тримали цілу велику організацію молоді в руках, що їм уся молодь довіряла і по слідах яких радо йшла. А втім бути справжнім передовим знову ж таки не так трудно, бо ж наші вимоги ніщо інше, пише образ новітнього, правдиво культурного громадянина. Намагатися здійснити ці вимоги повинна кожна людина. Таких бо громадян потребує нація і таких передових потребуємо ми до проводу для молоді.

Грот

Петро Мірчук.

У мандрівку!

Здоров був, буйний вітре!
Тебе я саме ждав.
Ти будеш мені другом
В мандрівці в синю даль.

Підем ми зустрічати
Наш любий рідний край,
Поля і рідні хати
І ріки, гори, гай.

Нам буде сонце ясне
Показувати шлях
Крізь села наші красні,
Крізь запашні поля.

Орлята буйнокрилі,
В мандрівоньку ідім,
Пісні дзвінкі і милі
Дорогами несім.

Нехай ні вітер, злива
Не зупиняє нас,
Бо в даль цю чорнобриву
Ми підем ще нераз.

І збіжжя колосисте
Вклонятись буде нам,
А води рік іскристі
Злоскочуть рамена.

Коли ж чорнява нічка
З'явиться на горбах,
Ми в лісі, не в запічку —
Спочинемо оба.

Там дуб, шумлячи віттям,
Розкаже стиха нам
Про давнії страхіття,
Що знала давнина.

Землиця в сні розкаже,
Хто боронив її
Перед варварством вражим,
Хто кров'ю напоїв.

І ясні зорі вгорі
При згадці давніх днів
Мрійливо заговорять
Про пориви буйні...

А рано-пораненько
Умиє нас роса,
Пробудить соловейко,
Всміхнуться небеса, —

І знов ми втому зітрем
І помандруєм вдаль.
— Вітай же, буйний вітре!
Тебе я, друже, ждав!

О. ГАЙ
ЗАГАДКОВИЙ БАЛКАР

Щоранку я надягав наплечник і йшов у гори.

З обох боків ущелини Адир-Су підіймалися все вгору та вгору вузькі скелясті розгалуження, і ті розгалуження вели до віковічних льодовиків. Посередині таких скелястих розгалужень шуміли й пінились річки, а над ними високо-високо, аж до суцільних кам'яних ланцюгів, зеленіли пишні полонини. На цих полонинах балкари випасали свої незчислені отари кіз. А ввечорі приганяли їх до кошів [1], доїли (цю роботу виконували чоловіки) і перероблювали козяче молоко на айран [2]. Це був чудовий молочний напій! Густий наче молозиво, а на смак... ніхто не скаже, який на смак цей прекрасний трунок. Мандрівник, що пив його, лиш наполегливо переконуватиме, що після однієї шклянки він ставав, кажучи словами відомого письменника, зовсім іншою людиною, а ця інша людина хотіла ще шість шклянок. Та справа не в цьому. П'ючи цей таємний білий напій, я відчув, що він дуже впливає на душевне і фізичне оздоровлення людини. Після нього нестримно хочеться йти в гори! Після нього з'являється сила і сміливість!

„Ось чому балкари такі витривалі, міцні, відважні й направду героїчні", — міркував я нераз, лежучи в своєму наметі.

Одне слово, я занадився до одного балкара пити цю життєдайну рідину.

А познайомився я з ним при таких обставинах. Якось, повертаючись зі своєї щоденної прогулянки з гір, я звернув до коша, що розташувався під нависною чорною скелею, що нагадувала рудий подертий дашок якогось величезного кашкета.

Балкар саме доїв кіз.

— Копсаул [3], — гукнув я до нього ще здалека.

— Савбол [4], — відповів він, не зводячи голови.

Підійшов ближче, сів на камені й дивився, як він майстерно виконує свою роботу.

Він був стрункий, у чорній черкесці [5], взутий у щось подібне на наші селянські морщені постоли. На голові стирчала висока, смушева шапка, а на смаглявому обличчі розвівались чорні довгі вуса, опущені кінцями донизу.

„Що за смішний балкар? — подумав я. — Балкари носять кудлаті баранячі шапки, ходять з підстриженими вусами, а в цього — шапка смушева й довгі вуса!"

Коли він закінчив доїти кіз, я попросив продати айрану. Він у знак згоди кивнув головою, пішов до саклі [6] і виніс звідти повну-повніську кварту. Смакуючи це козяче молоко, я час-від-часу питав балкара про те, про се, а він неохоче відповідав по-балкарському, або двома ламаними московськими словами „да" і „нєт". Увесь час дивився вниз, човгаючи постолами. Я відчував усім своїм єством, що він хоче мене позбутися. Отже не чекаючи, коли він встане й піде, я підвівся, заплатив йому гроші, подякував і пішов собі до табору. В двадцяти кроках виглянув з-за каменя. Балкар напружено дивився мені вслід, журливо похитуючи головою.

— Загадковий балкар, — шепотів я, переступаючи з каменя на камінь і переходячи бистрі гірські річечки.

Всю ніч я думав про нього, і другого дня ввечорі знову вирушив до коша.

Загадковий балкар сидів у задумі біля саклі і курив файку.

— Добривечір, господарю! — крикнув я, непомітно підкравшись до нього.

— Дай Боже здоров'я, — відповів він чистою українською мовою. Та раптом зблід і затулив долонею рота. Я дивився на нього і бачив, що він дорого заплатив би за ці слова, щоб їх повернути. Мені ж цього вже було занадто, щоб розгадати його таємничість. Без сумніву — він був українець. Бідолаха мабуть був з тих, що знайшли собі пристановисько на чужині, тікаючи з рідної землі від червоної напасти. Я дав би відрубати собі голову, що це було так, а не інакше. Проте, вдаючи, що нічого не вто-

---

[1] по нашому кошари.

[2] молочний, спеціяльно виготовлений напій.

[3] добридень.

[4] доброго здоров'я.

[5] кавказька верхня одежа, похожа на нашу кирею.

[6] хата.

ропав, — бо жаль мені стало цього чоловіка, — я спитав лагідно:

— Розкажіть, будь ласка, що сталося сьогодні в вашому аулі [7]. Проходячи повз нього, я бачив велику юрбу...

— Сумна історія,—сказав він уже сміливо своєю рідною мовою. — Такі історії бувають раз на тисячу років.

— Це дуже цікаво. Розкажіть, коли є охота.

Він підкрутив свої вуса й скорботно похитав головою.

— П'ятдесят два роки тому в аулі жив славнозвісний мисливець. Звали його — Мустафа. Що ж то був за мисливець! Під ним, кажуть старі балкари, дрижали камені, перед ним розступалися гірські клекотливі річки. А гірський баран сам ішов до нього, щоб стати на коліна і просити порятунку. А понад усе — це був дивовижний красунь, такий красунь, що в нього закохалася зоря Балкарії — чудова Фатімат. Він також кохав її без пам'яти, але часто залишав її саму, йдучи в гори на полювання.

Тож одного разу красуня Фатімат і каже:

— Любий! Я не можу жити на світі, не бачучи тебе. Якщо не візьмеш мене з собою, то з розпуки кинуся у прірву...

Подивився на неї Мустафа, так жалісно подивився, що в бідного стиснулося серце.

— Добре, любко, ти підеш зі мною.

Зібралися й пішли. Ідуть вони між скелями, переходять бистрі ріки, й нарешті виходять на льодовик. Отой, що має свій початок з вершини Улу-Тау-Чжана [8].

Він показав рукою і продовжував далі:

— Вночі на льодовику впав сніжок, пухкий та білий сніжок, як хутро полярної лисиці. Поприсипав страшні розколини, поробив через них хиткі містки. Небезпечно ходити в таку пору по льодовику! Та Мустафа знав кожну розколину й уміло обходив небезпеку, що причаїлася, ждучи своєї жертви. За Мустафою на віддалі йшла Фатімат. Ідуть вони години, все вгору та вгору до величної білої вершини. Та раптом гуркіт... страшний гуркіт... І Фатімат почорніло в очах.

— Мустафа,... Му-ста-фа! — заверещала вона, і гори ковтнули її слова.

Але Мустафа не чує... Він лежить у льодовій прірві з розбитою головою, а може вже під льодовою річкою пливе у безвість.

Нещасна Фатімат ламає руки, ранить нігтями собі обличчя, і постоявши так годин зо дві, поволі йде до аулу.

З цього часу Фатімат не могла дивитись на чоловіків, бо вони нагадували їй Мустафу. Вона жила самотньо, в глухих скелях, оддалік від аулу, з часу-до-часу виходячи до льодовика, під яким спочивав її Мустафа. Так проминула її молодість... так непомітно наступив їй 68 рік. Її давно забули й ніколи вже не згадали б про колишню красуню Фатімат, коли б не сьогоднішня подія.

До аулу дійшла чутка, що з-під льодовика Улу-Тау-Чжана винесло труп якогось невідомого молодого балкара. Усі балкари хлинули до льодовика. Пішла й Фатімат. Люди передавали з уст в уста: „Мустафа"... Фатімат підійшла ближче. „Аллах, Аллах!" [9] — крикнула вона диким голосом, побачивши свого Мустафу. Це був він. Молодий, чарівний, як тоді, коли провалився в льодову прірву, тільки дуже блідий, білий, як сніг. П'ятдесят два роки спочивав він в льодовому полоні...

Вона кілька хвилин, щось шепчучи, постояла над ним, потім, мов дитину, взяла його на руки, пройшла кілька кроків і, міцно притиснувши його до себе, скочила з ним у прірву...

Загадковий балкар тяжко зітхнув, кінчаючи свою розповідь: — П'ятдесят два роки Мустафа пробув у льодовому полоні... і винесло...

Він замовк і запалив свою давно погаслу люльку. Я подякував йому за розповідь і попросив айрану. Він приніс мені в тій самій кварті, що й учора.

Я пив айран, а він дивися на мене так, ніби від мене залежало — жити, чи не жити йому на світі, хоч йому вже було все одно.

— Не лякайтесь мене, — промовив я пошепки. — Я вам нічого поганого не зроблю. А чей багато ж українців, як і вас, спіткала чорна невблагана доля.

— Ви вгадали. В 1930 році я мусів тікати, і я втік сюди...

Я дивився на нього і в мене мимоволі скотились з очей сльози. Уже пора було іти до табору. Прощаючись з ним, я міцно потиснув йому руку і сказав:

— Ваша таємниця — таємниця моя...

---

[7] село.

[8] „Велика гора".

[9] „Бог".

М. ФІЛЯНСЬКИЙ

Асканія нова

(уривки)

НІЧ

Лиш я, та степ, та ніч німа.

— — — — — — — — —

Зорить досвітняя зоря.
Я йду та йду... Уже б пора
Спочить, але нема спочину.

— — — — — — — — —

І бачу я:
Передо мною
Стоїть блакитною стіною,
Немов прозорий привид ранку,
Майдан під сяйвами світанку.
Сріблиться шлях. Над шляхом гурт —
Стоїть якийсь предивний люд,
На поясах — сагайдаки,
На списах — квіти та вінки.
І раптом вся їх темна сила
Танком пустилась круг могили.
Якісь незнанії пісні,
Молитви, тризни чи гульні.
І гам,
і дзеньк,
і спів,
і гук,
І цілий ліс простертих рук
Туди, де мріє з-над майдану
На схід обличчям бог кам'яний.
І сонце вії підняло
І прянув досвіт на чоло:
Весь п'єдестал його в вінках.
І всі вони — в його ногах.
Зірвались, разом всі знялись
І в степ далекий подались.

— — — — — — — — —

Зажеврів схід. І згас екран
Північних степових оман.

* * *

В АСКАНІЇ

— — — — — — — — —

Гогоче в березі і грає
Червоноплямая огар,
Перенеслась чернети зграя
І кружить полум'ям козар.
Там лебідь гордий, чорнопишний
Пливе на промінь золотий,
І сам себе зустрінуть рад
В своєму ніжному убранні,
Як сон дівочого бажання,
Фламінго в золоті свічад.

Під берегами прибирає
Намисто ніжнеє свіязь,
І берег густо застилає
Різноманітний галагаз.
В грезеті весь, поважним льотом
Перелітає шлях фазан —
І меланот і трагопан,
І з бутафорським одворотом
Пташиний клоун — турухтан.
І шум, і гам, і свист, і тріль,
І спів, і ляск, і щебетання,
Немов би змовились в цей час
Весь світ збудить, підняти враз.

Біжить над шляхом полохливий
Жилець далеких скель муфлон,
Йде з водопою густогривий
Ходою тяжкою бізон.
Сайгак гайса, шукає скелі,
Реве далеко десь марал,
І зебру розписну, веселу
Ляка, жартуючи, бубал.
Розбіглись лані ясноокі,
І бродить ему одиноко.
Там лама, гну, а там газелі,
Аксіс і гарна, і блесбок.
Там серед тирси, мов в кужелі,
Стоїть кам'яний козерог.

І стежать з е б у і д ж е й р а н,
Як г н у жене отару к а н н...

* * *

Де я? В якій я стороні?
Чи знов мара, чи знов мені
Мій рідний степ несе оману —
Цей мир життя, цей сон нежданий
Пустелі, прерій, Дагестану,
Сон, що спустився з-над могил,
З холодних гір, з гарячих хвиль,
З німої тундри і з підгір'я,
З низин зелених і з надгір'я.
О, ви, далекі, неймовірні,
Велінням часу непокірні,
Кому між вас я в серце кину —
„В степу, в степу на Україні...“

ПОЛУДЕНЬ

Не стало неба устилати
Свого простору в килим хмар,
Полом'яні Південні Шати
Зігнали геть живую твар.
І Він прийшов і Він промовив:
„Я всіх закличу, всіх зазву,
Я дам
Степам
Живу обнову,
Я поселю в них твар нову.
І вдарять срібнії джерела,
В них відіб'ється даль небес,
І прийме степ незнані зела,
І степ побачить мир чудес“.
І степ в свій час позбувся плоду
На остах тирсових зачах,
Згубив свою колишню вроду
І в голі площі впився жах.
І Він прийшов, прийшов і волив:
„Тут буде плод, як був колись,
І одягну я площі голі,
Щоб груди тінню напились.
І невиданою ходою
Пройду по сохлому чолі
І рани всі твої загою
Й нагнеться колос до землі“.
І степ прийняв пізнання силу:
Де пролітав ширококрил
Поміж майданів і могил,
І згонив росу з кволих вій
Крилач кістлявий — суховій:
Там срібні вдарили джерела,
І в них відбилась даль небес,
І степ приняв незнані зела,
І степ побачив мир чудес.
І трактор тяжкою ходою
Пройшов по сохлому чолі,
І рани степ свої загоїв,
І гнеться колос до землі.
І подались і розступились
Таємні надра степові,
І все, що марилось і снилось,
Вдяглось у скарби світові.

ВЕЧІР

Зімкнулись дня невтомні вії
Запали сяйва й не дзвенять.
І разом з ними тверди німіє —
Підняти гласу не посміє,
Поки її сяйва не звелять.
Угомонилось тирси море
І парк, і став, і курені.

— — — — — — — —

„...І Кімерійці й роксолани,
І скити й Чорні Клобуки...“
Які рясні, які неждані
Над їх останками вінки!
Куди звернуть,
Кому скажу,
Кого я піснею збуджу,
До кого крикну,
в серце кину:
„В степу, в степу, на Україні...“
Ти вся
Ти вся — Асканія — Нова.
Вже світ почув твої слова,
Нових пісень нежданий глас,
Нових надій твоїх екстаз.

— — — — — — —

В цей день великий, переможній
На мить кладу я кий дорожній:
Хай стеле небо коло хмар,
Лякаючи, безгласну твар
Я День Новий
Крізь них приємлю.
Цілую землю.

Поет М. Філянський (збірки „Лірика“ в 1906 р., „Calendarium“ в 1911 р. „Цілую землю“ в 1928 р.) описує тут відомий заповідник біля колишнього запорізького села Чаплі — Асканію Нову.

У розшуках людини

(*ГРИЦЬКО САВИЧ СКОВОРОДА — УКРАЇНСЬКИЙ „МАНДРОВАНИЙ“ ФІЛОСОФ*)

Село Чорнухи на Полтавщині гарне й приманливе і своїм географічним положенням і зверхнім виглядом. Легкі хвилясті горбовини перерізує неглибока річка та підмиває круті береги, а в годину дощів і бур виливає каламутні води на просторі левади з шовковою травою, що тягнуться на схід від села. Над річкою чепурними біленькими хатами розкинулося невелике село, ціле в вишневих садках та кленових гайках. По обох сторонах за хатами чорна рілля, уся заслана хвилястим збіжжям. А далі на північ темний бір, натхненник тамошнього урожєнця, українського філософа, Грицька Сковороди. Там у 1722 р. побачив він світ. Сама природа виховала його химерною, та одначе не зопсутою вселадним у XVIII ст. раціоналізмом людиною. Вже змалечку зазначився у Грицька мелянхолійний темперамент і нахил до роздумування над істотою всесвіту, а далі над питаннями життя, метою, завданнями людини на цьому й тому світі. Оце все зробило зі Сковороди вічного шукача правди, мрійника про удосконалення світу й педагога, що вчить і виховує не для заробітку, а для мети виховання ідеалу людини і удосконалення її на цьому світі. Звідси родилася твердота духа, хоч музикальність поривала його раз-у-раз і навіть і з київської академії завела його у Петербург до надвірної капелі цариці Єлисавети. Одначе там не побув він довго. Московська культура зі своїм сервілізмом і духовим деспотизмом не по нутру була свободолюбному українському мрійникові, тому й покинув він капелю в Петербурзі і знову помандрував у Київ у академію. А тут київський архиєрей став намовляти його, щоб він висвятився в духовний стан. Та Сковороді не до того було; він не хотів, щоб світ його зловив і прив'язав до сталого заняття. Тому став він прикидатися божевільним, а як видобувся із мурів духовної академії та знайшов нагоду поїхати на Угорщину, вибрався туди, щоб стати хоч би дяком, а не в'язатися з професією, що прикріпляє до одного місця й одноманітного заняття. Пішком помандрував Скоровода по землях Угорщини. Чудові гірські та підгірські краєвиди, покриті одвічними смерековими борами й поперерізувані срібними річками очаровували своєю красотою скромного мандрівника. Жадоба пізнання країни і людей вивела його з нетрів Срібної Землі і запровадила в наддунайські пушти. „Такі вони милі, такі приманчиві і теплим кліматом і буйною рістнею, а все ж вони не рідні українські степи“ — думав собі наш мандрівник. „Треба оглядатися за кращою країною“. І знову пустився в мандри український свободолюбець тай помандрував у Італію. Ні гаряче підсоння, ні нова, зовсім для нього невидана рістня, ні люди повні темпераменту, ані величаві старезні будівлі, чуда архітектури не затримали нашого філософа, що скрізь тільки шукав Бога і життєвої правди. Ця країна й гаряча кров її мешканців не дали спокійно розважати нашому філософові. Він кидає Італію, йде в Німеччину поважну, педантичну, з глибокою культурою, основним знанням і систематичністю. Григорій Савич любив різноманітність, ненавидів холодний раціоналізм, тому й покинув цю землю і помандрував у Прусію. І ця країна не заспокоїла його своїми практичними людьми. Надморська Прусія з пісковими полями не заімпонувала уроженцеві степової України — Сковороді так само як і Польща зі своєю псевдо французькою культурою, шляхецькою сваволею та раціоналістичною філософією і релігійним вільнодумством. Він стверджує філософічно, що „всякому голову мучить свій дур“, тай сам ставить девізою свого життя:

А мні одна тільки в світі дума,
Як би умерти мні не без ума.

Сковорода повернувся в рідний край і став жити самотою, щоб дійти до висновку, що всяке пізнання є в своїй істоті й основі самопізнанням. „Людина це — на його думку — маленький світик і так тяжко пізнати її міць, як тяжко у всесвітній машині знайти основу". Хто пізнає себе, зрозуміє Бога, бо „справжня людина і Бог, це те саме". „Глибоке серце зрозуміле тільки одному Богові, це не що інше, як бездодня наших думок, просто сказати, душа, це є справжня істота і сущна справненість та сама есенція і наше зерно і міць, і в ній тільки міститься рідне буття й наше життя, а без неї ми є мертвою тінню".

Цілих 10 років мудрував і роздумував любомудрець Сковорода, повчаючи людей при кожній нагоді. Стали звертати на нього увагу і вчені і настоятелі шкіл, а простий люд горнувся до нього й радо слухав його розмов та пророчих словес. Стали його запрошувати на вчителя у Київську академію. Сковорода погодився, та скоро попав у конфлікт із архиєреєм. Двічі покидав він учительське звання у школах та колегіях. Його вдача тужила за свободою і простором. То знов у викладах поезії у переяславській семинарії проявив себе забагато ліберальним відносно консервативних поглядів єпископа і мусів кидати цей хліб та помандрував до пртеля К. Але і там знайшли його. Багатий пан Тамара закликав його на вчителя до свого сина. Сковорода піднявся важкого діла виховувати розпещеного одинака.

„Сину, є три світи. Перший це загальний і мешкальний світ, де мешкає все, що народилося. Цей світ складається з нечисленних світів і це є великий світ. Інші два це часткові й малі світи. Перший це людина, а другий — Біблія".

Та хоч як товкмачив свої думки у голову свавільного хлопчини, то цей своєю розсіяністю не зумів схопити ні одної думки. Тоді Сковорода став учити його, що це таке щастя. „Щастя, сину, — це душевний спокій. Ти зо своїми забаганками подібний до верби, що бажає бути в одному часі і дубом і кленом і липою і березою і хвигою, і маслиною і дактилем і рожею і рутою, сонцем і місяцем".

Хлопець слухав ніби з увагою цих слів, а далі перебив своєму вчителеві: „А я хотів би бути помаранчею!" Та тут не втерпів учитель і перед двірським прислужником сказав своєму учневі: „Думаєш так, як свиняча голова".

Довідався про це пан і прогнав від себе любомудрця. А він не зажурився. Забрав своє добро у мішечок, ціпок у руку і помандрував до приятеля.

Було це влітку. Ще заки стало благословитися на світ, Сковорода вже був у дорозі. Ще не здіймався пил на шляху від проїжджих возів, аромат лук і доспіваючого збіжжя дихав леготом і коїв зранену від слів пана Тамари душу Сковороди. Думки скоро прогнали цей біль. Став роздумувати про поняття двох природ: видимої і невидимої. Оця видима нас скрізь окружає. А та невидима це Бог, що в „дереві є справжнім деревом, у траві травою, у музиці музикою, в домі домом, у нашому земному тілі є новим тілом, або краще його головою". За думками не схаменувся, як надійшло гаряче полудне, а як стало сонце клонитися до заходу, Сковорода застукав у браму приятеля К. І знову зажив Сковорода спокійним життям, заглиблюючися в самому собі. Цілими днями роздумував над людською мораллю, мешкаючи в саду, в стебнику. Тут списав він основи етики у книжці п. н. „Початкові двері до християнської етики".

Та не довго довелося тут сидіти Сковороді. Знайшли його шкільні попечителі і намовили помандрувати в Москву. Знайшлася нагода поїхати. Одначе Москва не причарувала химерного українського свободолюбця. Він затужив за рідними українськими садами і гаями, покинув Московщину і помандрував назад на Україну. Серце раділо в нього на вид рідної землі. Він став деклямувати:

Стоїт явір над горою,
Все киваєть головою,
Буйні вітри повівають,
Руки явору ламають.
А вербочки шумлять низько,
Волочуть мене до сна.
Тут тече потічок близько,
Видно воду аж до дна.

Тут поплили з уст поета латинські ідиллі та еклоги в його власному перекладі. Римський співець природи став близький нашому Сковороді!

Довелося таки Григорієві Савичеві вчити ще кілька років Тамариного сина. Пан перепросив чудакуватого вчителя. А далі запросили його на посаду професора поезії у харківській колегії. Білгородський єпископ забажав постригти його в черці. Та Сковорода відмовився, не хотів кривити душею і вдавати покірного черця, прив'язаного до чернечих законів. І ще раз запропонували йому це саме у Києві, та він безцеремонно відмовився від цього. Краще волів жити скромно й убого та написати дві книзі про „Асхань" і „Наркиса". Твори присвячені самопізнанню.

Сковорода не вмів довго посидіти на одному місці. Коли можним цього світу не вдалося його прикувати до сталого місця побуту, він став мандрувати від села до села, від знайомого до знайомого. Скрізь навчав він людей, не жалів труду, сіяв зерно науки, звертаючи увагу людини до природи як головного вчителя і виховника. „Від природи як матері легесенько доспіває наука. Сокола навчиш скоро літати, але не черепаху. Орла в одну мить навчиш дивитися на сонце й забавлятися, але не сову... Всяке діло доспіває, коли керує природа. Тільки не перешкоджуй їй, а коли можеш, відвертай перешкоди і нібито прочищуй їй дорогу: дійсно вона сама довершить чисто і вдатно... Яблуні не вчи родити яблука, вже сама природа навчила її... Учитель і лікар це не вчитель і лікар, а тільки служебник природи, єдиної і справжної і лікарки і вчительки".

Народ слухав залюбки його наук, переймав їх, учився любити Бога, людей і природу; а втім Сковорода відкривав перед українською людиною світ її багатої душі.

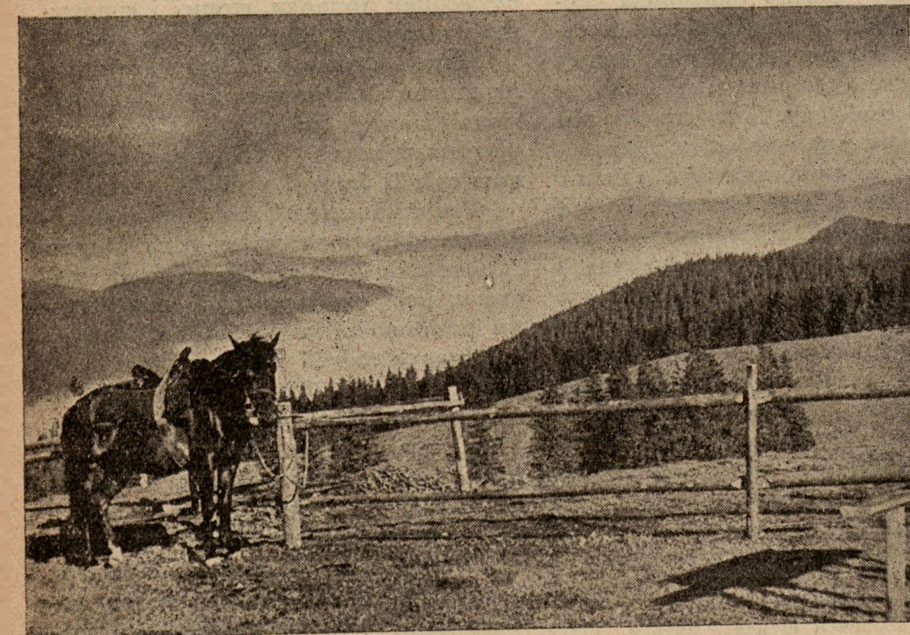
Так проминали Сковороді роки серед постійного мандрівництва. Тут то там затримається у знайомого, чи приятеля, посидить короткий час, живучи скромно й невибагливо, і знову помандрує людей добру вчити. Час плив, старість зближалася. У 1794 р. затримався він у одного дідича. Учив там і панів і селян. Одного прегарного осіннього дня з'їхалися до дідича гості на гуляння й розвагу. Сковорода ледви дався намовити взяти участь у спільному обіді. Тут розмавляв він із гістьми весело, оповідав багато життєвих мудрощів, жартував, розказував про своє минуле, мандрівки і досвіди. Після обіду пішов у садок і тут вибрав собі місце на могилу та просив господаря його тут поховати. А другого дня коло полудня знайшли його в його кімнаті мертвим.

Жив він більше для інших ніж для себе, говорив людям щиру правду увічі і вмер без жалю за своїм життям мандрівника. Був він завжди мудрцем, що старався стати вище своїх обставин, твердо зберігати згори зазначені собі правила і не покорятися загальній думці, коли вона віддаляє нас від правди і чесноти; й тому шляхом Плетинецьких, Гоголів, Чайковських (композитор) він у Москву не пішов.

На могилі Г. Савича Сковороди став по його бажанню напис: „Світ (чужина) мене ловив, та не спіймав".

Ле.

Карпати

Українські Карпати — так звуться гори від р. Попраду на Лемківщині — аж до ріки Золотої Бистриці на Буковині. Там живе український народ по обох схилах гір, там затримались наш давній одяг, побут і звичаї. За це звали їх у XIII ст. „Рутенорум Альпес". Це сама середина пояса карпатських гір. На заході ці вершини нижчі, на сході вищі. Найвища гора Говерля понад усі вершини. Здорове повітря в горах, смачне молоко, ягоди, гриби, полонини, скелі, ліси, й водоспади притягають вліті молодь.

Ці лісові Карпати ділимо на чотири частини:

1. **Низький Бескид** — Лемківський, що простягнувся від Попраду до Ослави (до Сяну). Верховина широка, а не висока. Вершина Пуста Велика 1061 м. і Маковиця. Живуть тут лемки, завзяте українське плем'я, що витримало натиск поляків. Важніші місця і купелі: Михайлівці, Гуменне, Сянік, Бадріїв, Івонич, Висова, Романів, Криниця, Щавниця, Мушина.

2. **Високий Бескид** — Бойківський, від ріки Ослави аж до Стрия й Опора. Це одностайні гірські вали, поперерізувані річками. Має полонини. Вершини: Пікуй, Рівна Полонина. Є там великі ліси. Продовження Високого Бескида це — **Ґорґани** від р. Опора до р. Прута, кам'янисті, неприступні, вкриті подекуди пралісом (Тухольщина). Вони найменше залюднені. Верхи з ясно-сірого пісковика, завалені більшим та меншим камінням. Більші вершини: Близниця 1900 м, Сивуля 1820 м, Стіг 1700 м, Довбушанка 1700 м, Явірник 1600 м, Хомяк 1544 м.

Живуть у Високому Бескиді та Ґорґанах бойки або верховинці. Незаможне плем'я, та ті з-поміж нього, що більш культурні, меткі, здатні до торгівлі.

Важніші місцевості: Підлюте, Перегінсько, Синевідсько, Свалява, Воловець, Скотарське, Марм. Солотвина, Кобилецька Поляна, Битків, Перечин, Стрий, Болехів, Моршин.

3. **Гуцульська Чорногора** — від ріки Прута і Чорної Тиси до ріки Вишови і Золотої Бистриці на Закарпатті й Буковині. Це найвище пасмо українських Карпатів. Вершини: Говерля 2058 м. Піп Іван І. 1981 м. Шпиці 1866 м. Петрош 2022 м. Багато на них полонин, вершини більш приступні ніж Ґорґани.

Сюди належать також **Гуцульські Альпи** над Білою Тисою, складені з кристалевих скель, пісковиків та лупаків. Неприступні й дикі. Вершини: Михайляк, Піп Іван II — підносяться з дуже глибоких долин. В Чорногорі та Гуцульських Альпах живуть гуцули, славні своїми різьбленими мистецькими інтарзіями, одежею і молочними виробами: будзом та бриндзею.

Важніші місця: Косів, Кути, Жаб'є, Буркут, Путилів, Берґомет, Рахів, Вишів, Требушани, Кваси, Білин, Ясіна, Ворохта, Татарів, Ямне, Яремче, Криворівня, Яворів, Розтоки.

4. **Вигорлят** це — вулканічне пасмо гір на Закарпатті. Є це сліди давніх вулканів, а будова тих гір перстенева. Тягнуться між ріками Ужем й Бодрочкою. Озеро Морське Око недалеко містечка Снина.

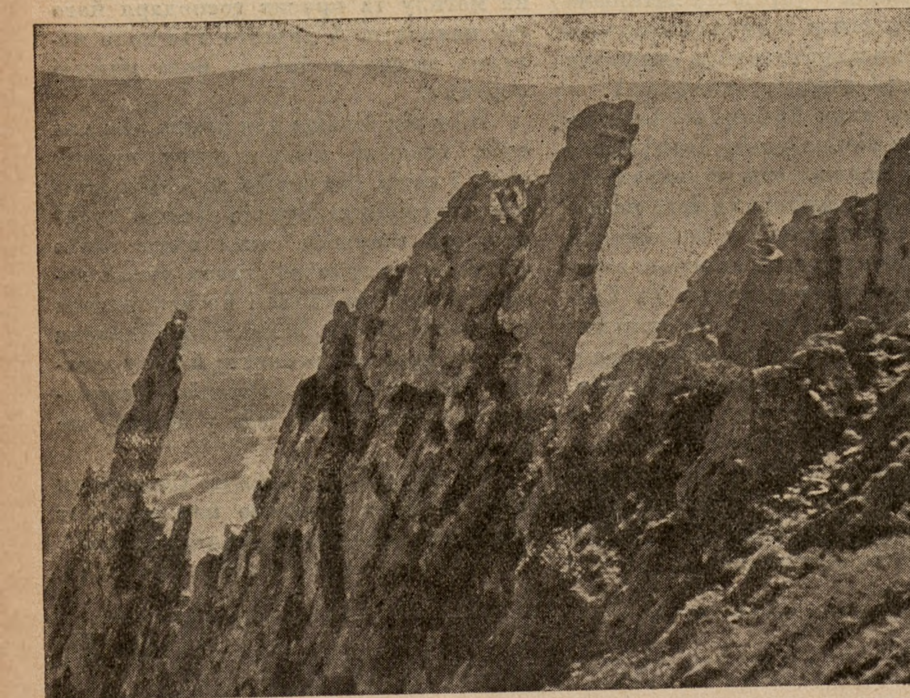
Б. З.

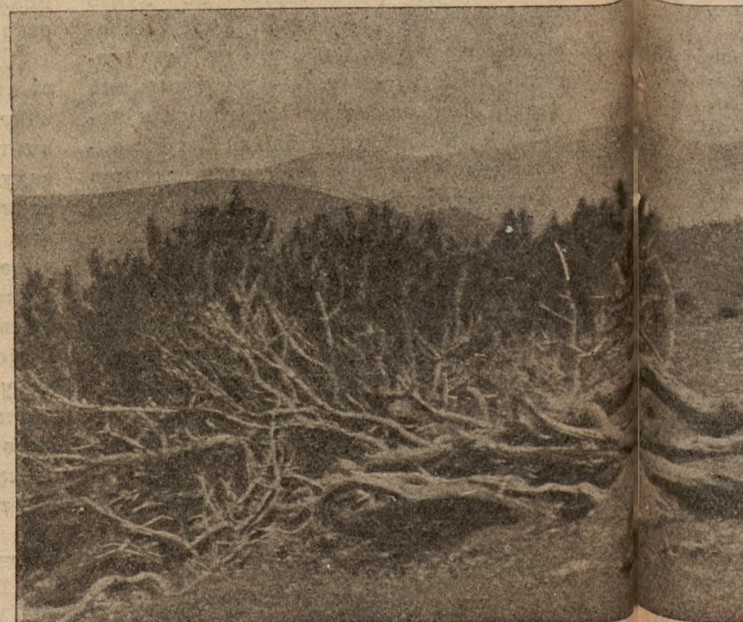

З ліва на право:

1. *Барлебаски і Петрош з дороги на Попа Івана (фото К. П.).*
2. *На верхах (фото Б. Гамота).*
3. *Шпиці (фото Р. Крохмалюк).*
4. *Жереп (фото М. Гавдяк).*
5. *Бойко з кобзою (фото В. М.).*
6. *Весною на полонину! (фото М. Гамота).*
7. *Клявза на Квасні́м Потоці (фото К. П.).*
8. *Остурнянський краєвид (фото К. Панківський).*

УКРАЇНСЬКА антилопа

Звичайно, з назвою антилопи поєднуємо образ африканської пустелі, завіяної розжареним піском, що пече й палить усе живуче. Та хоч ці краї багаті на всілякі струнконогі і в'юнкі антилопи, проте вони зустрічаються не лише в Африці, а також можемо стрінути їх в степах і саванах Азії та Европи. Їх зустрічали ми колись також в українських степах і над Волгою. В цей південно-східний закуток Европи витиснула поступово людина рештки українських антилоп, які колись заходили далеко на захід під Збруч і далі.

Що це таке „українська антилопа?"

Це сугак, що його на основі зовнішніх і внутрішніх прикмет будови тіла зачислюють учені до групи антилоп. У недавньому минулому жив сугак переважно в українських степах. Знаємо, що полювали на нього запоріжці — тож і слушно належить йому назва української антилопи.

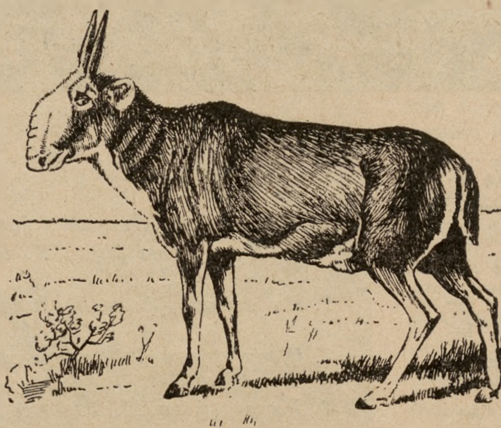
Але розчаруєтеся, коли уявлятимете собі сугака на зразок африканських антилоп: стрункого, легенького, невловимо — в'юнкого. Сугак у дечому соромить антилоп; він в'юнкий — то правда, але не легенький, і не стрункий.

Своїм зовнішнім виглядом сугак скидається трохи на вівцю, трохи на оленя. В нього стрункі лише ноги, які піддержують товсте, незграбне тіло, покрите довгою і м'якою вовною. Голова в нього велика, морда товста, трохи вигнута, закінчена, наче чобіт, товстим рухливим носом. Роги має лише самець; вони поставлені далеко один від одного, досить сильно вигнуті й у нижній частині покриті кільчастими смугами. Вуха короткі й широкі.

Копита передніх ніг короткі й трохи оточені позаду шкірою; спереду вони мають трикутну форму. Копита задніх ніг подібні до передніх, лише гостріші. Короткий хвіст, в своїй основі покритий зверху короткою, а в кінці довгою шерстю. Верхня частина тіла й боки сірувато-жовтої масти, ноги нижче колін темніші, шия, низ тіла і внутрішня частина ніг — білої масти, лоб, верхня частина голови жовтувато або попелясто-сірої масти. Зимою хутро яснішає й набирає жовтувато-сірої, зверху білуватої барви.

Сугак ростом — невеликий; довжина його доходить до 1,5 м, а висота до метра. Відповідно до цього й роги не дуже великі — 25—30 цм.

Сугак — це побіч тарпана — типовий житель степу. Тим то за давніх часів, коли українські степи пишалися своєю цілиною здовж півдня східної Европи — сугак безпечно забігав далеко на захід, безжурно мандрував по степах України й далі на схід уздовж Чорного, Каспійського і Аральського морів, ген у Сибір до Іртиша й Обі на північ до 55 ступеня північної широти. На півдні доходить з правого боку Волги приблизно до 49 ступеня північної широти.

Ще 1793 р. траплялися сугаки у західній частині Одещини, але вже на початку 19 ст. вони зустрічалися лиш на Дону й на схід від нього. Причина цього пересунення на схід — швидке й поступове нищення степів, природних місць оселення сугаків. Сугаки — полохливі тварини, тому й людське сусідство їм не по нутру.

Тепер заховався цей вимираючий оказ колишньої величавої минувшини в Калмицьких степах, Казахстані та середній Азії, де сугак доживає свого віку. *Е. Жарський*

П. ФИЛИПОВИЧ [1]

Гроза́

На стелю неба чорного бика
Загнали змії сині та огняні,
І він лежить і той табун склика,
Що унизу темніє на поляні.

Зникають змії і — блищать на мить,
І бик реве від болю і тривоги.
Не диха вітер, а земля мовчить,
Жде буйних сліз, жде світлої підмоги.

(Зі збірки „Земля і вітер")

[1] Один з трійки великих поетів - неоклясиків: Зеров, Рильський, Филипович.

ЩО ЧИТАЄМО

ПИСЬМЕННИКИ НАШОЇ МОЛОДОСТИ

В минулому році вийшли на еміграції новим виданням 3 книжки Адріяна Кащенка й 2 книжки Андрія Чайковського. Оповідання *А. Кащенка: „ЗАПОРОЗЬКА СЛАВА", „ЗРУЙНОВАНЕ ГНІЗДО"* і *„В ЗАПАЛІ БОРОТЬБИ"* видав дбайливо, а гарними вінієтами роботи проф. Р. Лісовського і А. Лисянської І. Роман у Празі *(В-во „Колос"); оповідання А. Чайковського: „ЗА СЕСТРОЮ" (виходить 9-тим виданням)* і *„УКРАДЕНИЙ СИН"*, в гарному оформленні С. Гординського, видало *Укр. В-во у Кракові.* Разом складають вони маленьку, підручну бібліотечку. Усі п'ять книжок однакового формату, на доброму папері, обсягом від 220 стор. („ В запалі боротьби") — 80 стор. („Украдений син", „Запорозька слава"), формально типові оповідання, тобто жанрово не належать ні до новелі, ні до роману. Історичний сюжет, що вже згори визначає рямки — за Грушевським, побудова оповідань простенька, сама оповідь нескладна, хоч жива, композиція невигадлива, оповідання тенденційні, читаються легко, захоплюють — оце їх коротка характеристика. Це й дає відповідь на питання про причину величезної популярности у свій час обох авторів, але не дає відповіді — чому автори всеціло присвятили своє перо тому жанрові. Коротко спинюсь над кожною книжечкою, щоб наприкінці відповісти на це питання.

Найбільше з тих оповідань — це Кащенка „В запалі боротьби". Автор оповідає про часи Хмельницького, про похід на Львів, під Замостя. Згори зазначаю, що не погоджуюсь з авторовою характеристикою Хмельницького, як провідника, що не знає своєї мети та йде на шнурочку подій, а місцями (з зависти, чи інших низьких понук?) діє на шкоду тих, що їх очолив (післання на загин відділів Чарноти під Львовом, різня черні під Замостям). Вірна натомість характеристика поляків з їх неетичним, зоологічним шовінізмом, почуттям нібито вищости, зрадливістю, забріханістю, гохштаплерством. Протиставленням — легковірність і „сердечність" українців.

В „Зруйнованому гнізді", як і в „Украденому синові" Чайковського, описано часи скасування Запорозької Січі. В „Запорозькій славі" оповідається про похід Сірка на Крим. В оповіданні міцне те місце, де козаки карають потурнаків-ренеґатів. Проблема легкости яничарити, така історично проклята для нас, на жаль не засуджена в оповіданні якслід.

Врешті, в оповіданні з козацької давнини Чайковського „За сестрою" оповідається про розшуки сестри малого Павлуся серед татар. Воно цікаве, хоч, сила, з якою колишнє українство мусіло колись рахуватись — татари, в новій дійсності перестала існувати.

Хиба усіх книжок в тому, що в жадній з них нічого не згадано про обох авторів. Їх книжки були свого часу настільки голосні й обидва автори проробили таку величезну культурну працю, що слід було б бодай згадати про них у передмові.

Адріян Кащенко (* 1858, † 1921 р.) і Андрій Чайковський (* 1857, † 1935), перший уроженець Запоріжжя, другий галицької Самбірщини, заповнили своїми писаннями велику прогалину — потребу

ЗАБУТЕ ЦВИНТАРИЩЕ.
суха голка. А. Малюци.

Полюбило лихоліття наші землі. Крім татарських шляхів, побоєвищ, могил та руїн стрінете часами десь на полях, між збіжжами незаораний шматок з дикими деревами. Ніхто не лакомиться на ті дерева, хоч ліси довкруги вже вирубані. Це сліди холери, зарази, що колись нераз бушувала по наших землях і по всій Европі.

Цілі села вигибали. Бувало, що рештки людей десь в якомусь закутку давали початок новим оселям. Біда, панщина, голод, брак допомоги від тодішньої і без того безпорадної медицини, все те, здавалося, змовилося проти людей.

І от тепер села в кілька разів більші й людніші, як перед останньою заразою в минулому столітті. Хоч люди до міст відходили, за моря-океани еміґрували, на побоєвищах голови клали. Живі дерева неначе живий символ: нове життя ще краще і буйніше розвиватиметься далі.

патріотичної літератури для широких мас. Ця потреба є ще й досі. Не все, як я це згадав при обговорюванні книжки „В запалі боротьби", читач дістає до рук відповідно-виховну літературу. В цьому, очевидно, не можемо обвинувачувати А. Кащенка, що писав так, як в його часах треба було писати. Показати таким, а не інакшим Хмельницького було йому потрібно, щоб поміж рядками оповідання розбити в сучасних йому українців міт про самого Хмельницького, що пізніше так нерозумно віддав добровільно Україну москалеві в неволю. Звідси нехіть автора до Хмельницького. Не забуваймо також про „демократизм" автора.

Повісті й оповідання Кащенка й Чайковського, це свого роду вжиткова література, що має великі заслуги в розбудженні українства, але ще не показує йому напрямку. Це доволі пізній відгук на Вальтер Скота, жанр виховний, і дуже потрібний для молоді певного віку й широких шарів громадянства. Нове видання Кащенка — Чайковського доводить їх актуальність і сучасність. Поза тими двома авторами та їх численними епігонами (згадаю, не поменшуючи їх таланту і місця в укр. літературі таких, як у деяких своїх популярних історичних повістях — Лепкого, Дудка, далі Черкасенка, Будзиновського, Лотоцького, Филипчака, Зубенка), що їх заслуги безперечні, проте бажалося б бачити нового автора, що в тому самому жанрі, пішов би далі їх обох: у популярній формі подав би синтезу зі становища сучасного українства.

(вук)

III. ЛОПАТИ

1. КЛЯСИФІКАЦІЯ ЛОПАТ

В залежности від призначення роботи, лопати діляться на: а) залізні, б) дерев'яні.

Залізні лопати в свою чергу діляться на два основних типи: а) звичайні землекопні і б) грабарські.

2. ВИКОРИСТАННЯ ЛОПАТ В РОБОТІ

Лопата це — дуже важливий робочий струмент при різній будівельній роботі. Залізні лопати це — основний робочий струмент при дорожній роботі.

Землекопні лопати вживаються підчас копання твердого ґрунту, а також при викопуванні або садінні дерев. Грабарські лопати вживаються на роботі, де не потрібно копати твердого ґрунту. Ними працюють на м'якому розрихленому ґрунті або снігу. Залізні лопати здебільшого застосовують на земляних роботах.

Дерев'яні лопати здебільшого вживаються тоді, як очищують дороги, вулиці і площі від снігу, або на будівництві для вирівнювання поверхні площі м'яким ґрунтом.

IV. КОПАНИЦЯ (ДЖАҐАН)

І копаниця і лопата в основному є дорожні робочі струменти. Копаниця вживається на будівельній земляній роботі як довбальний струмент. Підчас копання твердого кам'янистого ґрунту копаниця вживається для розрихлювання цього ґрунту. Копаниця широко застосована в кам'яноломнях при добуванні каменю, або кам'яного вугілля. Копаниця вживається підчас рубання льоду, або твердого снігу коли очищують вулиці.

Копаниця дуже розповсюджена на різних дорожно - будівельних земляних роботах.

ДОГЛЯД ЗА РОБОЧИМ СТРУМЕНТОМ

Гострення й направлювання робочого струменту.

Кожний робітник знає, що продуктивність праці, навіть простого робочого струменту — лопати, яку гострити просто й легко, дуже залежить від того, як її нагострили, направили або набили на держак. Тому при роботі необхідно звернути увагу на своєчасне добре нагострення та правлення робочого струменту. Щоб зовсім підготовити робочий струмент до праці, треба вміти зробити лучкову раму, держак до лопати або копаниці, уміти нагострити пилку, лопату й копаницю, а також правильно вживати пильників, різних видів „фуганків", шабльонів, розводок, точил, брусів і точильних каменів.

Зрозуміло, що від робітника не можна вимагати вміння виконувати всі ці роботи. Досить буде, якщо робітник зуміє оцінити наскільки правильно нагострений і направлений робочий струмент і зуміє робити біжучий ремонт підчас праці. Основне правлення виконують фахівці пилоточі-пилоправи в механічних майстернях. Треба пам'ятати, що після добре нагостренного й направленного струменту робітник дає велику продуктивність праці при малій витраті своєї енергії. Навпаки, при поганому нагостренні або направленні робочого струменту, робітник багато витрачає своєї енергії і дає малу продуктивність праці.

Підчас праці треба обережно й культурно поводитись з робочим струментом. Не можна пилки кидати на землю, бо вона тупиться об землю, камінь або залізо. Після роботи треба струмент витирати сухою ганчіркою, щоб струмент не був мокрий, бо від вологости він іржавіє, а іржа руйнує металь. Підчас перерви в роботі на 3—4 дні треба струмент змащувати технічним вазеліном.

інж. **О. Нічога**

СПОРТОВИЙ РІК

Перед нами плян діяльности українських тіловиховних гуртків і спортових клюбів на 1942 рік. Бачимо, що референтура тіловиховання Українського Центрального Комітету, намічаючи цей плян, поставила собі за завдання спонукати керівні органи товариств до якнайбільш всесторонньої і інтенсивної діяльности. Побіч загально поширених у нас родів спорту, плян передбачає теж ділянки слабо розвинені, або такі, що ставлять щойно перші кроки. Плян вказує, в якім напрямі повинна йти праця товариств, визначає внутрішньо- клюбові змагання за окремі місяці та подає календарик окружних і краєвих спортових імпрез.

Руханка є підставою тіловиховного вишколу в товариствах. Охоплює вона впоряд, прорух, приладівку, рухові забави й гри, доліввові вправи. Плян передбачає вправи двічі на тиждень. Кожний спортовий тренінг має починатися впорядом і прорухом. У червні відбудуть товариства приладовий тризмаг, а в липні руханковий показ. На листопад намічені окружні, а на грудень (19 і 20) краєві приладові першенства.

Легка атлетика друга по руханці важна галузь тіловиховання. Передбачається на червень окружний курс суддів легкої атлетики й плавання, на липень однотижневий окружний курс легкої атлетики, на червень внутрішньо-клюбові змагання, на липень окружні, а на серпень (15 і 16) краєві легкоатлетичні першенства.

Біги навпростець мають велике практичне значення. В квітні товариства відбули індивідуальний біг з перешкодами, а в жовтні відбудуть штафетовий біг навпростець. Кромі того у вересні мають відбутися окружні біги навпростець.

Плавання дуже здорова і потрібна ділянка тіловиховання. І хоч наші землі багаті на ріки, але плавання дуже занедбане. План передбачає на червень внутрішньо - клюбові курси плавання та на липень плавецькі змагання. Краєві плавецькі першенства відбудуться у Львові 2. серпня ц. р.

Копаний м'яч — це найбільш поширена гуртова гра. Великих турбот завдає організаторам і буде вимагати багато праці, щоб цю ділянку здисциплінувати й упорядкувати. На липень передбачені окружні курси суддів копаного м'яча і спортової гри, на червень і липень окружні та на серпень і вересень краєві першенства копаного м'яча. Зрозуміла річ, що товариства будуть також відбувати різні товариські змагання.

Бокс, важка атлетика і піднесення тягарів поширені у нас слабо. Життя вимагає, щоб цими ділянками наші товариства більше зацікавились. Передовсім справу боксу треба спопуляризувати. На жовтень призначені внутрішньо-клюбові змагання у підносі тягарів та окружний курс суддів боксу і руханки, на листопад однотижневий курс боксу, на грудень внутрішньо-клюбові важкоатлетичні змагання та окружні боксерські першенства.

Мандрівництво і таборництво має завдання дати змогу членам товариств пізнати рідний край та привчити їх серед природи у кожних обставинах дати собі раду. На червень, жовтень і листопад намічені піші прогулянки, на серпень довша мандрівка. В липні організуються чотиритижневі краєві тіловиховні табори для чоловіків і жінок. Такі самі окружні тритижневі табори відбудуться в серпні.

Наколесництво має за собою гарну передвоєнну спортову традицію. На липень передбачені окружні наколесничі першенства, на червень і вересень прогулянки колесом. 18. жовтня мають відбутися краєві першенства.

Каючництво, започатковане тому кілька років назад, натрапить на великі трудноші з браку каюків. Передбачається в липні прогулянка каюком та краєві першенства (26-го).

Водний м'яч лише час-від-часу у нас практикований. Плян праці не передбачає окремих імпрез, але треба його застосовувати всюди, де плавають.

Відбиванка і кошівка не вимагають ні великих грищ ні спеціяльного виряду, тому досить поширені. В червні мають відбутися окружні, а в листопаді (21 і 22) краєві першенства відбиванки і кошівки.

Ситківка (теніс) славиться кількома добрими змагунами. На червень намічені внутрішньо-клюбові та на вересень (6-го) краєві ситківкові першенства.

Їзда верхом зовсім занедбаний у нас рід спорту. Плян діяльности доручує перевести в серпні місцеві курси їзди верхом на сідлі.

Шерм своїми наслідками зовсім не вказує на те, що ми нащадки славних Запорожців, які володіння шаблею доводили до майстерности. Щоб цю традицію збудити, проєктується на грудень однотижневий краєвий курс шерму.

Лещетарство залюбки практиковане по містах і селах. Праця в цій ділянці буде залежати від можливости здобуття потрібного виряду, бо дотеперішний віддано для потреб німецького війська. На грудень призначені: лещетарська прогулянка та окружні лещетарські курси.

Совгарство рушило з мертвої точки щойно 22. лютого ц. р., коли у Львові відбулися перші совгарські першенства. Програма діяльности намічає внутрішньо-клюбові змагання в грудні.

Гаківка має багато спільного з копаним м'ячем, хоч відбувається в зовсім окремих умовах. Тут домоглися ми гарних змагових наслідків, пе зважаючи на те, що гаківкою займались досі лише нечисленні одиниці. Праця мусить піти в напрямі поширення цеї гри. На грудень є передбачені окружні гаківкові першенства.

Столовий теніс має також своїх приклонників. В листопаді мають відбутися внутрішньо-клюбові, а в грудні окружні першенства.

Інструкторський вишкіл є дуже важний тому, що в нас великий брак спортових фахівців. Плян праці передбачає на липень і жовтень краєві двотижневі тіловиховні курси для чоловіків і жінок. Крім цього є намічені одно, три і чотиритижневі курси різних родів спорту та тіловиховні табори для вишколу потрібних фахівців.

Духове і моральне виховання має на меті влити змагунам громадянські чесноти та привчити по-лицарському боротися за перемогу. Є передбачені реферати: на липень: „Змагун на громадській праці", на жовтень: „Спортова поведінка", на грудень: „Змагун карний член української суспільности". На листопад призначене: „Листопадове свято і святковий листопадовий звіт". На серпень і вересень — служба праці. Кожного місяця мають товариства відбувати в присутності цілого Проводу і всіх членів місячні звіти.

Відзнака фізичної справности буде проведена по товариствах в якнайширших розмірах. Її завдання — підтягнути наших руховиків і спортовців на вищий рівень тіловиховного розвитку.

Першенство змагової справности має спонукати поодинокі товариства до інтенсивної праці і напруги всіх моральних і фізичних сил. Воно покаже наприкінці 1942. року, яке товариство це завдання найкраще виконало.

М. Тріль

З нашого життя

ІЗ ТАБОРНОГО ЩОДЕННИЧКА

15. жовтня 1940.

Що ранку проводить з нами руханку обозний п. Таранович Володимир. Він також має з нами що дня впоряд і читав лекції на теми: мандрівництво, теренознавство, польові знаки, пластові гри та частково тіловиховання.

15. X. відбулася мандрівка під проводом обозного. Шлях прогулянки вів: Ясінник — 766 м. Мохначка виж. — Мохначка Ниж. — Криниця. Вимарш год. 15-та, повернення у вечорі. Підчас мандрівки звертали пильну увагу на маршову дисципліну, використовування постоїв-відпочинків, орієнтацію в терені, пластову гру — відшукування ворога і марш навпростець.

17. жовтня 1940

До табору прийшов проф. Л. Бачинський і мав виклад з методики праці з новиками та про таборову піонірку, як будову шатер (у сталих таборах), мостів та прикрашування табору. Табір відвідали гості, між ними відома письменниця Галина Журба.

22. X. 1940.

Відбули прогулянку, що тривала 6 годин. Шлях прогулянки: Криниця — Криниця село — к. 654 — Шальоне к. 882 — Гузари к. 767 — Гавриликівка — Копцьова — Криниця. Прогулянкою керував обозний, присутній також командант табору. Ціль прогулянки: перевірювання мапи в терені, марші на кут напряму в лісі та виконання пластової гри „Хто ліпше сховається“. Ця прогулянка дала найбільше емоцій, в кожного з нас лишила багато вражень. Цілий табір поділено на дві частини, і одна частина пішла окремим шляхом, і в терені „замаскувалася“ — сховалася, друга частина проходила визначені на мапі шляхи та мала їх розшукати. Треба було чимало спостережливости та бистроти, щоб зорієнтуватися в терені, тим більше, що в деяких місцях мапа не згоджувалася з тереном (видно, що знаки-стежки в терені змінюються). Сама гра випала гарно — й хоч змучені — з усмішкою на лиці та з піснею на устах ми вертались до табору.

28. X. 1940.

Ніч. Нагло таборовий сполох. Збірка. Дають наказ, що за годину, тобто о 5-тій, відбудеться прогулянка, тому наплечники негайно спакувати та взагалі приготуватися до прогульки. Дістаємо харчовий приділ на прогулянку: хліб, масло, риб'ячі консерви. Темно, хоч лежить малий сніг. Ідемо в напрямі зал. двірця. Разом з нами йде Провідник УЦК Др. Кубійович, інж. Мілянич, інж. Рак і наша команда

Поїздом їдемо до Мушини. Далі шлях веде: Мушина — Щавник — Пуста Вел. — Яворинка — Руньськ — Прислан — Солотвина — Криниця. День хмарний, холодний, в горах мряка.

Ранок. Їдемо через село Щавник. Співаємо. Люди облягають вікна, прислухаються до наших пісень — очима нас вітають, а там, малий хлопчина вибігає з хати, підносить руку та здоровить: „Слава Україні!“

Підходимо на Яворинку: нагло чути сирену авта; розглядається здивовано Провідник. І авта не видно, а сирену чути. Це з нашої „змоторизованої“ частини табору — друг Макушка знаменито трубить. Не один візник з кіньми втікав на другу (праву) сторону дороги, думаючи, що це авто їде. У війську за те трублення діставав він „менажку ґуляшу“, а в нас в таборі немає стільки, бо: приділ.

По дорозі проф. Кубійович пояснює будову гір та подає їх характеристику. Біля год. 2-гої ми вернулись до табору — черевики перемочені — перезуваються всі. Обід мало смакує, бо перемучені, зате багато п'ємо кави.

Фрайт Володимир

З ЖИТТЯ ЛЬВІВСЬКИХ СПОРТОВИХ КЛЮБІВ

Одного весняного дня вирішив я відвідати спортові клюби Львова. Тож помандрував я витоптаним бруком вулиць і зайшов в УТТ І.

В УТТ І був великий гамір. Я тихенько відчинив двері, ще тихше привітав всіх присутніх але гамір не стих. Я зрозумів причину веселого настрою в клюбі. На середині домівки стоїть прекрасний зелений стіл до тенісу. Довкола нього сидять і стоять члени — дівчата і юнаки. Мене інформують, що цей стіл, це здобуток довгих розшуків, пертрактацій і роз'яснень. Члени озброєні в пацки чекають на свою чергу, біля стола дві змагунки, а білий м'ячик літає по-під стелю і по-під столи та бюрка.

Тихенько виходжу і прямую в УССК. Тут за великим столом сидить душа клюбу — Богдан. Він не має часу привітатися, бо пише для Референтури Тіловиховання УЦК звіт про працю клюбу за лютий, цей звіт він повинен був доручити 10 березня. Довкола нього стоїть асистент, який подає відповідні інформації. Не перешкоджаю в праці, йду далі.

В „Запоріжжі“ тренуються до шахових змагань і змагань столового тенісу.

Приходжу до „Гарбарні“. Тут зразу ж закидають мене сотками питань про грище, однострої для копунів і інше. Я упрів від питань. Обіцяю собі триматись здалека від футболістів і боксерів, і зі страхом прямую в „Україну“.

Члени „України“ розтаборились на сходах, з цього і з того боку дверей, у домівці і раду радять.

Іду далі і сную мрії про першу весняну зустріч львівських дружин копаного м'яча. Приходжу в КЛК. Відразу мене запрягають до праці. Мгр. Пачовський при помочі членів КЛК розв'язує термінологію „Приладового тризмагу“, що має відбутися в травні. Сідаю з ними і починаю собі ламати голову над спортовою лексикою. Посидів я може три години, аж добре темно стало надворі. Гляджу на годинник — 10 год.

Тепер починаю естафетовий біг додому. Сполучаю приємне з корисним. Цей біг буде пробою до весняного бігу нав-

простець, а я буду вдома перед 11-ою годиною.

По дорозі зустрічаю провід УТТ 5, що вертається з кіна.

А цілу ніч снились мені змагання, тризмаги, звіти і клюби. Це був направду спортовий сон.

Збиточник

ВСЯЧИНА

Я НЕ МАЮ ЧАСУ

Нераз на питання, чому це, чи інше незроблене, чуємо відповідь — не було часу.

Нераз і нам самим видається, що ми дуже багато напрацювалися, а сліду від тієї праці малощо. Причина лиха в тому, що ми не доцінюємо вартости часу, не вміємо спожиткувати його як слід. А нераз бачимо, що дехто виконує безліч загальних обов'язків тай ще знаходить і для себе хвилину.

Щоб кожний міг стати таким „чудотворцем" приписую успішний лік. Кожний пластун нарисує собі в своєму записнику, на цілий тиждень, біля 50 чотирокутників, на кожну чверть годину праці по одному чотирокутникові. В кожен такий чотирокутник вписує, що 1/4 години, що в тому часі робив, чи зовсім нічого не робив. Треба нотувати все совісно.

По тижневі такого записування слід зробити білянс, то значить провірити все — скільки часу присвячено науці, праці, спортові і т. п. скільки витрачено, змарновано. По такому білянсі зараз виявиться куди дівається той час. Звідки його взяти, щоб вистачило його там, де не вистачає. Словом — станемо, після такого розрахунку, інакше дивитися на світ, навчимося економити час.

Як помножимо зайвий, чи змарнований час через число днів у році, то здивуємося — скільки то неодин з нас тратить його продовж року.

А ви кажете, що не маєте часу. *(За „Молодою Зміною")*

МАНДРІВНИЦЬКИЙ ВИРЯД

Якщо в нас є вже добрі мандрівницькі черевики (див. 5 ч. „Дороги"), а до них маємо зо дві пари вовняних панчіх, або бодай шкарпеток, тоді можемо думати про решту мандрівницького виряду.

1. **Мандрівницькі штани** можуть бути, залежно від пори року, клімату, терену, тощо, або так зв. „пумпи", або короткі, вище колін, як пластові. Шиють їх з густого, м'якого матеріялу, напів вовняного, щоб не муляли. Найпрактичніша барва — темно-попеляста, або бронзова. Крій штанів такий, щоб не стискали коліна й дозволяли робити довгі кроки. Їх кишені застібаються ґудзиками, або замикаються блискавичними замками. Носять штани звичайно на ремінці з м'якої шкіри.

2. **Сорочку** шиють з м'якої не надто густої неімпрегнованої, чи шовкової матерії (найкраща вовняна флянеля) темно-попелястої барви або „кгакі". Вона вигідна в грудях і поясі з викладаним коміром, може бути під краватку. Ззаду контрафалд, або морщення. Кишені з кляпами застібаються на ґудзики, або замикаються блискавичними замками. Під спід слід вбирати легкоатлетичну сорочинку і то навіть у ясні, погідні дні, щоб втягувала піт.

3. **Вітрівка** корисна лише тоді, коли пошита з справді доброго матеріялу. Звичайно в ній або дуже холодно, або дуже гаряче.

4. **Мандрівницьку куртку** шиють із суконного матеріялу, густого, з не дуже довгим волосом (ворсою), на підшивці й ваталіні. Вона повинна сягати трохи нижче пояса. Найкраще пошити її на зразок лещетарської куртки. Тоді вона захищає і від вітру, і від зливних дощів, і від холоду, придасться також до нічлігу. Можна її перешити зі старого, але не дуже знищеного плаща.

5. **Беретка** — це є накриття голови, темно-синьої (ґранатової) барви. Вона тим невигідна, що підчас рясного дощу не охороняє очей, і струмки води спливають по обличчі. У соняшні дні можна причіпити до неї зелений дашок з целюльоїду на ґумці, який охороняє очі від яскравого світла.

6. **Наплечник** повинен бути з міцного матеріялу, досить місткий, з кишенями. Шиють його як мішок — виміри нескладеного наплечника 50/60—55/65 цм. Наплечник може мати дві або три кишені. Краще, коли є три, середуща — найбільша. Ремені при наплечнику з м'якої шкіри, на плечах 4—5 цм ширини, щоб не в'їдались в тіло, під пахвами вужчі, щоб підчас маршу не натирали шкіри на руках. Зверху наплечника у відповідних місцях слід нашити ремінці для прив'язування коца, шатра, їдунки тощо.

7. **Коц** повинен бути досить великий, теплий, не дуже важкий. Два тонші рідко коли заступлять один грубий. Звиваються його і прив'язують ремінцями зверху наплечника або складають в „кістку" й ховають на спід в наплечник. Коц і мандрівницька куртка це — постіль і накривало мандрівника.

8. **Шатро.** Маємо кілька типів шатер. Найчастіший тип — дводільне австрійське шатро (на дві особи, з двох плахт), далі — англійський тип, канадійський (на 3 і 5 осіб). Плахти австрійського шатра можна вживати підчас дощу замість пелерини.

9. **Сокира** — легка, гостра, що її обух добре сидить на держаку. Підчас маршу на лезо накладається шкіряну накривку.

10. **Польова лопатка** так зв. саперка, якої вживають до обкопування шатра, копання польової кухні.

11. **Посуда** це є їдунка (казанок), вилка, складаний ніж, ложка. Найкращі вони з алюмінію, бо легкі, практичні й гігієнічні.

ВЕСНЯНИЙ БІГ НАВПРОСТЕЦЬ

„Пане Чорнильний, прошу помістити в часописі спортові новинки", — просив Форенґевка.

„Не можна, пане Форенґевка, ви все зі своїм спортом", — відказував Чорнильний, — „ви скоро схочете цілу сторінку для своєї диспозиції".

„Але ви зрозумійте, справа тіловиховання і спорту..."

„Нічого не розумію".

„Форенґевка до редактора" — гукнув хтось, відчинивши двері. Форенґевка побіг.

„Слухаю, пане редакторе".

„Завтра відбудеться перший весняний біг навпростець. Ви мусите подати гарний допис зі знимками. Бажаю успіху.

Другого дня Форенґевка, озброєний трьома бльокнотами, знимковим апаратом, вічним пером, жмутом гарно затесаних олівців, вранці вирушив на старт.

На лавках грілися на сонці змагуни, а біля кожного стояли діти і весело вигукували. Був тут найкращий змагун Побігайло, був Довгоногий і багато інших. Шкрабайло, товариш по фаху Форенґевки, вмістився біля пня. На ньому поставив машинку до писання, і завзято щось писав.

Форенґевка, побачивши таку велику конкуренцію, з великим запалом взявся до праці. Сфотографував всіх змагунів, глядачів і почав зі змагунами розмову, завзято нотуючи в блокнотах.

„Змагуни на старт!"

Постріл.

Як навіжений кинувся за змагунами Форенґевка. Біг щосили. Після другого контрольного пункту на чоло змагунів висунувся Побігайло за ним Довгоногий. Форенґевка біг разом з Побігайлом, по дорозі робив знимки. При третьому контрольному пункті Довгоногий відстав ще більше, а Побігайло і Форенґевка прямували до мети.

Побачивши мету на віддалі 200 метрів, Форенґевка кинувся вперед, лишаючи позаду Побігайла, щоб мати змогу виконати ефектовні знимки на меті.

Меґафони верещали: „Біг провадить невідомий змагун, за ним біжить бувший переможець Побігайло, на третьому місці Довгоногий"...

Форенґевка впав на тасьму і зараз же став робити знимки, але йому вибили апарат з рук. Його обскочили газетярі, домагаючись щось сказати для часописів, а організатори Бігу навпростець підступили з ґратуляціями і вручили йому нагороду за перше місце в бігу навпростець.

Форенґевка відмовлявся, приголомшений такими наступами на його особисту свободу.

Але його проголосили переможцем в бігу навпростець.

Збиточник.

РОЗВАГИ

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Обкладинка в 6-тому числі „Дороги“ рисунку мистця В. Баляса.

Розв'язки ребуса, кахлівки, паліндрому, загадки з ч. 4. числа „Дороги“:

Ребус ч. 6. — „Де пляшка й чарка там — готова сварка“.

Переставлені кахлі з написами дадуть сентенцію М. Шашкевича — „Найкращий у світі край це — наша Батьківщина“.

Паліндром — „піч — чіп“.

Загадка — „ріка“.

Б. М-дюк: Вашої статейки помістити покищо не можна.

І. Ш-ко: Нарис „Ти арестован!“ має одну хибу й одну прикмету. Прикмета — короткий, хиба — нескомпонований.

О-х: Ваш нарис „Кобзар“ — цікавий, піде в найближчому числі, але під іншим заголовком. Добре?

Ребус ч. 9.

Відчитати шляхом шахового коника

ХРЕСТИКІВКА.

(подав Дума Іван)

інакше хата

є в голові

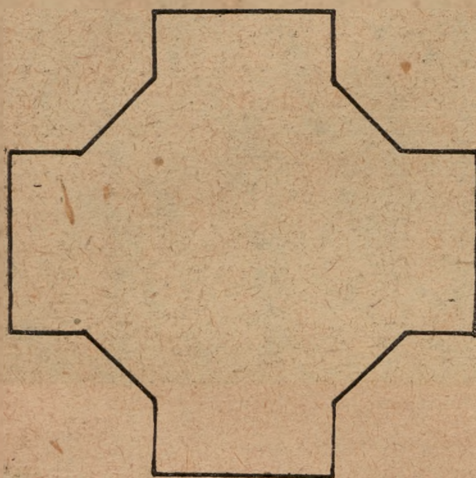
столиця однієї держави

подібні до бджіл

зле, якби вживали у війні

сполучник

Прочитайте перші букви згори донизу.

Було це на східному фронті. Один санітар мав виїхати автом на фронт по ранених. Але авто було звичайне — транспортове, на якому не було жадного червоного хреста. Під рукою не було відповідного матеріялу, ані багато часу. Знайшовши в розвалених складах хрест з червоної матерії (як на рис.) санітар взявся за роботу і з того великого хреста, який не мав відповідної форми ані формату, зробив два хрести, що були як слід. Як він це зробив?

МАТЕМАТИЧНА ЗАГАДКА.

Ішов осел з ослицею довгими стежками
І несли вони на плечах бочки з огірками.
Осел сумно похилився, а вона стогнала...
„Візьми, — каже, — трохи з мене, щоб я не сконала“.
А він на те: „Гей мамуню, не плач як панянка,
Не візьму я в тебе бочки, я ж не твоя нянька.
Щоб було у нас порівну, візьми з мене бочку,
Тоді в згоді з'їмо собі сіна по шматочку.
А якщо даси мені лиш одну діжчину,
Будеш мати тягару мого половину“.
Сидиш, брате, день і ніч над тими книжками.
То вирахуй, скільки в них бочок з огірками!

М. Зарицький.

„ДОРОГА“ — ілюстр. журнал. **Появляється** 15-того кожного місяця. **Видає** „Українське В-во“, Краків-Львів, Унґарнштр. 21. Тел. 233-23. — За редакцію відповідає: Проф. **Северин Левицький.** — Передплата: річно 8.— зл., півроічно 4.— зл. **Поодиноке число 80 сот.** — ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 640.— зл., 1/2 сторінки 320.— зл., 1/4 сторінки 160.— зл., 1/8 сторінки 80.— зл. Оголошення в тексті 100% дорожчі. — З друкарні **Укр. Акад. Наук** у Львові, Постґасе 11. — Ukrainische Monatsschrift „DOROHA“ (Der Weg). **Verlag:** Ukrainischer Verlag, Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. — **Druck:** Druckerei Ukr. Akademie d. Wissenschaften, Lemberg, Postgasse 11.

ЦІНА 80 СОТ.

Zeitungsdrucksache „DOROHA“, Lemberg, Ungarnstrasse 21

Ґорґани: »Сокіл« і »Остодір«